

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Německá východní Afrika 1884–1914

Kolonialismus a rezistence

Jana Preslová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Německá východní Afrika 1884–1914

Kolonialismus a rezistence

Jana Preslová

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Jan Záhořík Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Doc. PhDr. Janu Záhoříkovi Ph.D. za odborné vedení, za pomoc, rady a zapůjčenou literaturu.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Německá zahraniční politika a koloniální zábory v Africe.....	4
2.1	Německá politika a předpoklady ke koloniální expanzi.....	4
2.1.1	Přístup kancléře Otta von Bismarcka ke koloniální otázce.....	6
2.2	Německá koloniální expanze na africkém kontinentě.....	8
2.2.1	Vytváření kolonie Německá východní Afrika.....	10
3	Německá východní Afrika – obecné informace.....	14
3.1	Hospodářství, ekonomika a systém německé koloniální správy.....	14
3.2	Náboženství.....	18
3.3	Obchod s otroky.....	20
4	Povstání proti německé nadvládě.....	23
4.1	Vzpory na území Tanganiky.....	23
4.1.1	Rebelie Maji Maji.....	24
4.2	Nepokoje v oblasti Rwandy a Burundi.....	27
5	První světová válka a konec německé koloniální nadvlády.....	29
5.1	Válka na územích německých kolonií.....	30
5.1.1	Boje o Německou východní Afriku.....	32
5.2	Versailleská mírová smlouva a změna koloniální správy.....	33
6	Závěr.....	36
7	Seznam použitých pramenů a literatury.....	39
7.1	Publikované prameny.....	39
7.2	Literatura.....	39
8	Resumé.....	41

1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá německou svrchovaností v kolonii Německá východní Afrika od jejího vzniku do vypuknutí první světové války, tedy do doby rozpadu německého koloniálního panství. Pozornost bude věnována motivům vedoucím německé obyvatelstvo k expanzi mimo evropský kontinent a opomenuta nezůstane ani německá zahraniční politika. Hlavním cílem práce je zmapování říšského koloniálního systému a jeho dopadu na domorodé obyvatelstvo. Část bakalářské práce je věnována vztahům domorodců a Němců a problematice odporu Afričanů vůči snaze prosadit evropský vliv. Cílem práce je zachytit německý koloniální systém ve východní Africe a jeho dopad na domorodce. Ve své práci jsem se snažila zjistit, jaké důvody vedly německý národ k expanzi do východní části Afriky a s jakými problémy se zde setkával.

Práce je uspořádána chronologicky. Nejprve se zaměřuji na počátek německého imperialismu, poté je popsán samotný vznik Německé východní Afriky. Dále se práce zabývá nastolováním koloniálního systému a odezvou na snahy Němců o získání nadvlády. Závěr práce tvoří shrnutí průběhů bojů vedených během první světové války v Africe.

První kapitola je rozdělena na dvě části. První část se věnuje Německu a jeho vnitřní politické scéně v době prvních koloniálních výbojů. Jsou zde zmíněny nejdůležitější předpoklady umožňující dosažení nadvlády nad zámořskými državami. Pozornost je věnována i říšskému kancléři Ottu von Bismackovi, který byl vůdčí osobností německé zahraniční politiky. Jeho postoj vůči získávání kolonií tvoří zajímavou součást dějin německého kolonialismu. Druhá část se zabývá získáváním kolonií německým císařstvím v Africe, jmenovitě se jedná o kolonie *Südwestafrika*, *Kamerun*, *Togoland* a *Ostafrika*. Podrobněji bude popsán proces kolonizace oblasti východní Afriky a opomenuta nezůstane ani úloha dobrodruha Carla Peterse v tomto procesu.

Následující kapitola je rozdělena do třech podkapitol. Cílem této kapitoly je přiblížit hospodářskou, ekonomickou a náboženskou situaci v Německé východní Africe. První podkapitola se zabývá systémem německé koloniální vlády a způsobem využití hospodářského potenciálu země. Zmiňuje se také o etnických skupinách žijících v této oblasti a o změně, kterou prodělaly místní obchodní poměry.

V následující podkapitole je pozornost věnována německé misijní činnosti. Důležitou složkou náboženských poměrů v této kolonii byla i islámská víra, o jejíž šíření se zasloužili především arabští obchodníci. Třetí podkapitola se věnuje tématu obchodu s otroky a německému přístupu k této záležitosti.

Ve třetí kapitole svou pozornost upírám na rezistenci domorodého obyvatelstva směřující proti koloniálním pánům. Jedna podkapitola se věnuje projevům odporu v Tanganice, druhá zase vzdorům v Ruandě-Urundi. Vystihnuty budou hlavní důvody odporu původních obyvatel. Část této kapitoly se zabývá nejvýznamnějším povstáním Maji Maji, které proběhlo v letech 1905–1907. Popsán bude průběh tohoto povstání a opomenuty nezůstanou ani důsledky rebelie.

Poslední kapitola je věnována první světové válce a jejímu průběhu na africkém kontinentě. I přes to, že boje vedené na územích říšských kolonií nebyly podle německých politiků příliš důležité, jejich neúspěšný průběh měl na svědomí definitivní odstranění německého vlivu z Afriky. Během války byly kolonie nuceny vzdorovat přesile spojeneckých vojsk a musely se spoléhat na vlastní zdroje. Nejdéle se podařilo vzdorovat vojskům bojujícím za Německou východní Afriku, jejichž velení si vzal na starost podplukovník Paul Emil von Lettow-Vorbeck. Průběhu války v této kolonii je věnována jedna podkapitola. Součástí kapitoly je i popis mírového jednání ve Versailles a zachycení přerozdělení dřívějších německých kolonií.

Důležitým primárním pramenem je dílo *Lebenserinnerungen*¹, v němž jeho autor Carl Peters popisuje svou kariéru a její pomyslný vrchol - kolonizaci dnešního území Tanzanie. Svě vlastní zážitky z Německé východní Afriky během první světové války zaznamenal také Paul von Lettow-Vorbeck ve své práci *Meine Erinnerungen aus Ostafrika*².

K danému tématu se vyskytuje množství sekundární literatury psané převážně v německém a anglickém jazyce, jedná se však především o evropský úhel pohledu na danou problematiku, jsou zachyceny hlavně změny dotýkající se německého státu. Monografií tohoto charakteru je dílo Evelin Mary Townsend *Origins of Modern German Colonialism 1871–1885*³. Významnými monografiemi zachycující dobu

¹ PETERS, Carl, *Lebenserinnerungen*, Hamburk 1918.

² LETTOW-VORBECK, Paul von, *Meine Erinnerungen aus Ostafrika*, Lipsko 1920.

³ TOWNSEND, Mary Evelin, *Origins of Modern German Colonialism 1871–1885*, New York 1921.

německé nadvlády jsou *Geschichte Tansanias*⁴ napsaná Jürgen Herzogem a *Geschenke Kolonien*⁵ od Helmuta Strizeka. Otázkou otrokářství během německé suverenity se zabývá Jan-Georg Deutsch v monografii *Emancipation without Abolition in German East Africa c. 1884–1914*⁶.

K dané problematice je možno sehnat i odbornou literaturu v českém jazyce. Tématem počátku německé imperiální politiky a prvních německých záborů v Africe se v českém prostředí zabývá Aleš Skřivan. Ten je autorem i publikace *Německé koloniální zábory v Africe v letech 1884–1885*⁷ a ve spolupráci s Petrem Křivským vydal knihu *Opožděná expanze*⁸. Přínosným je i článek *Počátky německé koloniální aktivity ve východní Africe*⁹, který Aleš Skřivan uveřejnil v časopise *Historický obzor*. V publikaci *Pod německou vlajkou*¹⁰, jejímž autorem je Jan Klíma, je pozornost soustředěna na dějiny německých kolonií od samotného počátku do rozpadu koloniálního panství. Jan Klíma se nevěnuje pouze historii říšských kolonií na Africkém kontinentu, ale také v Tichém oceánu a v Číně. Další česky psanou knihou, jejímž dílčím tématem je i německá koloniální správa, se jmenuje *Dějiny Rwandy a Burundi*¹¹ a jejímž autorem je Jan Záhořík.

⁴ HERZOG, Jürgen, *Geschichte Tansanias. Vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart*, Berlin 1989.

⁵ STRIZEK, Helmut, *Geschenke Kolonien. Ruanda und Burundi unter deutscher Herrschaft*, Berlin 2006.

⁶ DEUTSCH, Jan-Georg, *Emancipation without Abolition in German East Africa c. 1884–1914*, Oxford 2006.

⁷ SKŘIVAN, Aleš, *Německé koloniální zábory v Africe v letech 1884–1885*, Praha 1991.

⁸ SKŘIVAN, Aleš, KŘIVSKÝ, Petr, *Opožděná expanze. Koloniální výboj Německa a Itálie v letech 1870–1918*, Praha 1977,

⁹ SKŘIVAN, Aleš, *Počátky německé koloniální aktivity ve východní Africe (I)*. In: *Historický obzor* 4, 1994, XI. s. 242–245

¹⁰ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005.

¹¹ ZÁHOŘÍK, Jan, *Dějiny Rwandy a Burundi*, Praha 2012.

2 Německá zahraniční politika a koloniální zábery v Africe

2.1 Německá politika a předpoklady ke koloniální expanzi

Důležitým mezníkem v německé historii bylo dosažení jednotného státu. To se stalo dne 18. ledna 1871 v Zrcadlové síni ve Versailles na konci francouzsko-pruské války. Ve střední Evropě tímto vzniklo nové mocenské centrum. Císařem nové říše se stal Vilém I. a na post kancléře byl jmenován Otto von Bismarck, který byl vůdčí osobností německé politiky. Jelikož Francie válku prohrála, byla nucena uhradit válečné reparace ve výši 5 miliard zlatých franků a odstoupit Německu Alsasko-Lotrinsko. V Lotrinsku se nacházely naleziště uhlí a v Alsasku se rozvíjel textilní průmysl. Zisk těchto dvou území byl ale pro Německo důležitý z jiného důvodu a to z toho, že tyto země znamenaly pro nový stát lepší zajištění hranice na jihu.¹² Na mírové konferenci ve Frankfurtu nad Mohanem mělo Německo možnost získat pod svoji správu některé kolonie, avšak Bismarck o tom odmítl uvažovat. Z jeho úhlu pohledu bylo důležitější zajištění postavení Německa na evropské politické scéně. To, aby Německo mělo državy mimo Evropu, nebylo podle jeho názoru reálné a ani výhodné, jelikož stát nedisponoval dostatečně silnou námořní flotilou a jelikož by kolonie znamenaly pro stát ekonomické zatížení.¹³

Mezi léty 1871–1873 vzrostla průmyslová produkce na území německé říše o jednu třetinu. Roku 1873 vypukla ale krize, kterou následovalo období tzv. dlouhé deprese. Státy na krizi reagovaly zaváděním cel a snahou najít nová odbytiště pro své produkty a nové zdroje nerostných surovin. Mocnosti se snažily získat pod svoji správu nová území, zajistit si na nich monopolní postavení a rozšířit tak svůj vnitřní trh. Jejich expanzivní výboje se na konci 19. století zaměřovaly především na africký kontinent. Vzrostl význam kolonií a zároveň i zájem německého obyvatelstva získat nějaké území pod ochranu Říše.¹⁴

¹² STÜRMEER, Michael, *Die Reichsgründung. Deutscher Nationalstaat und europäisches Gleichgewicht im Zeitalter Bismarcks*, München 1997, s. 78–82.

¹³ GIORDANI, Paulo, *The german colonial empire. Its beginning and ending*, London 1916, s. 10–13.

¹⁴ SKŘIVAN, Aleš, *Německé koloniální zábery v Africe v letech 1884–1885*, Praha 1991, s. 7.

Již v době roztržitého německého území rozvíjeli místní obchodníci své aktivity v zámoří. V tomto ohledu hrály důležitou roli hamburské obchodní domy O'Swald & Co. a Hansing & Co. Tyto dva obchodní domy se zaměřily na africký kontinent, především na oblasti Zanzibaru a východní Afriky, působily i na území západoafrického pobřeží.¹⁵

Zastánci koloniální expanze se odvolávali na tradici hansovních měst, hlasy požadující kolonie se ozývaly již v první polovině 19. století. Ke stoupencům myšlenky kolonizace patřili především vzdělanci, kteří v expanzi viděli možnost rozvoje průmyslu a státní ekonomiky. Patřili mezi ně například Friedrich List, Wilhelm Roscher a Richard Wagner. V souvislosti se vznikajícími studii propagující expanzi byly vytvořeny i různé plány na získání kolonií, jedním z nich byl plán na kolonizaci Bornea z roku 1844, který se do popředí dostal roku 1876. Idea vytvoření imperiální říše se rozšířila ale především díky emigrantům, misionářům a cestovatelům. S úkolem koordinovat německé vystěhovalce vznikalo několik sdružení, mezi nejdůležitější patřilo Národní sdružení pro německé vystěhovalce a osídlování (*Nationalverein für deutsche Auswanderung und Ansiedlung*) či Spolek pro centralizaci Německého vystěhovalce (*Verein zur Zentralisation deutscher Auswanderung*).¹⁶ Mimo těchto sdružení vznikaly i společnosti, jež si za svůj cíl vytýčily kolonizaci mimoevropských území. Mezi takovéto spolky patřil Západoněmecký spolek pro kolonizaci a export (*West Deutsch Verein für Kolonisation und Export*), který byl založen roku 1880 Friedrichem Fabrim v Düsseldorfu. Dalšími společnostmi tohoto typu byly Lipský spolek pro obchodní geografii (*Leipzig Verein für Handels Geographie*) a Západoněmecký spolek (*West Deutsch Verein*). Na jejich aktivitu navazoval Koloniální spolek (*Kolonialverein*), jenž vznikl roku 1883.¹⁷ Na konci roku 1887 se Německý koloniální spolek sloučil se Společností pro německou kolonizaci (*Gesellschaft für deutsche Koloniasation*) založenou Carlem Petersem a tím vznikla Německá koloniální společnost (*Deutsche Kolonialgesellschaft*).¹⁸

¹⁵ Tamtéž, s. 14.

¹⁶ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 25–27.

¹⁷ TOWNSEND, Mary, Evelin, *Origins of Modern German Colonialism 1871–1885*, New York 1921, s. 136–137.

¹⁸ SKŘIVAN, *Německé koloniální zábery v Africe v letech 1884–1885*, s. 36.

Během Berlínské konference, která se konala od 15. listopadu 1884 do 26. února 1885, zaujímal kancléř Otto von Bismarck důležité postavení. Na konferenci byly projednávány otázky Egypta a Konga. Velmoci se dohodly na několika bodech ohledně kolonizace a správy afrických území, mimo jiné odsoudily obchod s otroky. Pro Německo ale byla významná díky tomu, že se během konference proměnilo z evropské mocnosti na mocnost světovou.¹⁹

S tím jak se zvyšoval zájem o kolonie, přibývalo i požadavků na budování silnějšího loďstva. Za tímto účelem Říšský sněm schválil dva zákony pro zvýšení námořního zbrojení, stalo se tak 10. dubna 1898 a 14. června 1900. Osobou, která se o prosazení nových zákonů zasloužila, byl Alfred von Tirpitz.²⁰

2.1.1 Přístup kancléře Otta von Bismarcka ke koloniální otázce

Kancléř Otto von Bismarck při obhajobě svého protikoloniálního postoje využíval čtyř argumentů. Prvním z nich byl ten, že výtěžek kolonií nepokryje ani samotné výdaje na jejich správu. Dalším důvodem byla nedostatečná podpora široké veřejnosti. Třetím argumentem upozorňoval na fakt nedostatečně silného námořního loďstva, takže by kolonie byly pro Říši těžko hajitelné. V neposlední řadě kancléř argumentoval tím, že by koloniální expanze mohla negativně ovlivnit evropskou diplomacii. Zdálo se, že ve svém stanovisku je neoblomný.²¹

I přes to, že se otázka kolonialismu stávala čím dál tím více populárnější, kancléř Otto von Bismarck stále trval na tom, že by se Říše neměla snažit o vytvoření koloniálního panství, jelikož expanzivní politika by mohla vyvolat spory s ostatními velmocemi. Jisté změny v kancléřově postoji si můžeme povšimnout roku 1874, kdy Heinrichovi von Küsserowi, příznivci kolonizace, dal na starost otázku obchodu v zámoří. V této době se zdá být Bismarckova póza spíše zdrženlivá než odmítavá.²²

¹⁹ FRÖHLICH, Michael, *Imperialismus. Deutsche Kolonial- und Weltpolitik 1880 bis 1914*, Berlin 1994, s. 34–35.

²⁰ SKŘIVAN, Aleš, JANČÍK, Drahomír, *Zahraniční politika Německa před první světovou válkou. Vybrané dokumenty*, Praha 1985, s. 16.

²¹ PAKENHAM, Thomas, *The Scramble for Africa*, London 1991, s. 203–204.

²² SKŘIVAN, Aleš, KŘIVSKÝ, Petr, *Opožděná expanze. Koloniální výboj Německa a Itálie v letech 1870–1918*, Praha 1977, s. 30–43.

V druhé polovině 70. let si německé obchodní firmy podnikající v Tichomoří získaly podporu vlády. V březnu 1877 byl podepsán protokol o svobodě obchodu a dopravy na Palauských a Suluských ostrovech a na Karolínách. V dubnu 1877 Říšský sněm ratifikoval smlouvu o svobodném obchodu pro německé obchodníky na ostrovech Tonga, kterou uzavřel Theodor Weber s místním vládcem. Následovaly další smlouvy týkající se Gilbertových, Lagunových a Marschallových ostrovů a ostrovů vévody z Yorku. Své postavení Německo uhájilo i na souostroví Samoa během tzv. samojské krize.²³

Změnu v kancléřově politice jednoznačně ukazuje telegram ze dne 24. dubna 1884, kterým Německo deklaruje ochranu nad územím získaným německým obchodníkem Lüderitzem.²⁴

Důvodů, které vedly kancléře k obratu od koncentrace na vnitropolitickou na světovou politiku, bylo hned několik. Prvním z nich bylo to, že se Bismarck snažil podlomit moc opozice. Opozici tvořilo katolické Centrum, které v letech 1884–1885 bylo nejsilnější stranou Říšského sněmu, v čele Centra stál Windthorst. V Říšském sněmu neprošel žádný kancléřův návrh. Bismarck spojil vlastnictví kolonií s otázkou prestiže státu a opozice byla postavena do té situace, kdy nemohla proti tomu bojovat.²⁵ Na Bismarcka byl vyvíjen nátlak ze strany Heinricha von Küsserowa a Adolfa Wörmanna, kteří podlehlí panice zavřených dveří. Küsserow se obával přerozdělení afrického území Velkou Británií a Francií bez ohledu na Německo.²⁶ V nové Bismarckově politice lze také vidět snahu odvrátit korunního prince Fridricha Viléma od spolupráce s Velkou Británií. Změnilo se i to, že expanze do zámoří se stala populární u německého obyvatelstva. Německý koloniální spolek zaznamenal nárůst členů.²⁷

Bismarck musel vyřešit i otázku způsobu správy nově nabytých území. Kancléř se inspiroval dříve užívaným britským systémem. Obchodním společnostem měla být udělována výsadní práva, čímž by byla na ně převedena i starost o správu a financování

²³ SKŘIVAN, *Německé koloniální zábohy v Africe v letech 1884 – 1885*, s. 21–22.

²⁴ SKŘIVAN, KŘIVSKÝ, *Opožděná expanze*, s. 43–44.

²⁵ Tamtéž, s. 54.

²⁶ PAKENHAM, s. 206.

²⁷ Tamtéž, s. 204.

držav, takže stát by zasahoval minimálně. Jak se v budoucnosti ukázalo, tento systém v tuto dobu již byl jakýmsi archaismem.²⁸

2.2 Německá koloniální expanze na africkém kontinentě

Samotný proces získávání určitého území pod správu některé velmoci lze rozdělit na několik fází. Na samotném počátku stojí podepisování obchodních smluv s náčelníky domorodých kmenů. Poté daný stát musel dosáhnout legalizace předchozího jednání v očích ostatních mocností, legalizace svých nároků v mezinárodním měřítku a získání území pod svoji sféru vlivu. Symbolickým gestem dosažení nastolení vlády v určité lokalitě bylo vyzdvižení vlajky mateřské země.²⁹

Nejdůležitější německé koloniální državy byly získány v letech 1884–1885. Říše nastolila své koloniální panství v jihozápadní a východní Africe, získala území Kamerunu a Toga u Guinejského zálivu a v Tichém oceánu byla vztyčena německá vlajka nejen v Nové Guinei, která byla přejmenována na Zem císaře Viléma, ale i na okolních ostrovech.³⁰

Německo svůj zájem na území Afriky nejprve soustředilo na území Angra Pequena, na oblast v jihozápadní Africe mezi řekami Oranje a Kunene. Již od roku 1842 v této oblasti působili němečtí misionáři.³¹ Roku 1867 prezident Transvaalské republiky Martin Wessel Pretorius nabídl císaři Vilémovi I. uzavření smlouvy o obchodu a přátelství, jeho nabídka se však nesečkala s kladnou odezvou. Jižní oblast Afriky spadala do zóny vlivu Velké Británie. Pro ni bylo Kapské město a okolí důležitým bodem na cestě do Indie, nejvýznamnější britské kolonie. Zájem Britů se ještě zvýšil, když roku 1867 byla objevena diamantová ložiska. Německý kancléř se snažil udržet s Velkou Británií přátelské vztahy, takže jakékoliv návrhy na agitaci území v této oblasti u něj neprošly. Důležitou roli na počátku německého kolonialismu sehrál brémský obchodník Adolf Lüderitz, který v zátocě Angra Pequena uzavřel s domorodými obyvateli kupní smlouvu. Jím zakoupené území pak dne 24. dubna 1884

²⁸ SKŘIVAN, KŘIVSKÝ, *Opožděná expanze*, s. 55.

²⁹ PESEK, Michael, *The Boma and the Peripatetic Ruler. Mapping Colonial Rule in German East Africa, 1889–1903*, In: *Western Folklore* 66, 2007, 3/4, s. 244–245.

³⁰ SKŘIVAN, KŘIVSKÝ, *Opožděná expanze*, s. 43–52.

³¹ KLÍMA, s. 38–39.

vzala Říše pod svoji ochranu, čímž byl položen základ německého koloniálního panství v Africe. Velká Británie uznala vzniklou kolonii Německá jihozápadní Afrika (Südwestafrika) až v září 1884.³²

Německo projevilo i zájem o oblast Guinejského zálivu, především pak o prostor dnešní Libérie, Gabonu, Toga a Kamerunu. Německými vývozními komoditami byly především sklářské výrobky, lihoviny a střelné zbraně, do Říše se zase importovaly zemědělské produkty a Guinejský záliv se stal také zdrojem slonoviny a dřeva.³³

Stejně jako v případě jihozápadní Afriky, působily na území budoucí německé kolonie nejdříve misionářské i obchodní společnosti sídlící v Hamburku a v Brémách. Obchodní zájmy zde měla od roku 1857 brémská obchodní společnost F. M. Vietor a synové, později se zde do obchodních aktivit zapojily i další německé firmy. Tyto společnosti se zde setkaly s konkurencí britských a francouzských firem, přičemž Francie vnímala německé aktivity jako možnost oslabit britskou moc v západní Africe.³⁴ Dne 5. července 1884 podepsal král Toga smlouvu s německým zástupcem Gustavem Nachtigalem a tím přijal německý protektorát. Na konci roku 1885 se Německo dohodlo s Francií a Velkou Británií na zónách vlivu, přičemž Říši připadlo vnitrozemí severním směrem. Teprve až roku 1897 byl ukončen spor mezi Německem a Francií ohledně dnešní Nigérie. Roku 1899 si Německo a Velká Británie mezi sebe přerozdělily území mezi Togem a kolonií Zlatého pobřeží. Togoland se stala zemědělskou kolonií produkující například palmový olej, bavlnu, kakao a kaučuk.³⁵

Podobně jako v předchozích dvou případech měly své obchodní zájmy v Kamerunu německé obchodní firmy. Nejvýznamnější z nich byla Adolf Woerman, která v Gabonu založila faktorii. I zde se ale Němci museli vypořádat s francouzským a především pak britským vlivem. Roku 1883 se Velká Británie rozhodla pro obsazení zdejšího území, Otto von Bismarck chtěl chránit obchodní zájmy již zmíněné firmy Adolf Woerman a vyslal Gustava Nachtigala, aby zajistil pro Německo suverenitu. Tomu se podařilo v červenci 1884 uzavřít smlouvu s náčelníky. Proti tomuto jednání se oprávněně ohradili Britové, ti totiž smlouvy tohoto typu uzavírali již od roku 1880.

³² NERAD, Filip. *Das Krügertelegramm. Der Höhepunkt der Politik des Deutschen Kaiserreiches in Südafrika*. In: Prague Papers on the History of International Relations 9, 2005, roč. 9, s. 43–46.

³³ SKŘIVAN, KRÍVSKÝ, *Opožděná expanze*, s. 46.

³⁴ KLÍMA, s. 43–46.

³⁵ GIORDANI, s. 30–31.

Pravděpodobně i díky nim v prosinci 1884 proběhlo postání domorodců proti králi Bellovi, který spolupracoval s Německem. Němečtí vojáci tento odpor zlomili a tím upevnili i německou nadvládu.³⁶ Němci se zde při pronikání do vnitrozemí setkali s odporem domorodého obyvatelstva. Roku 1887 byl odpor částečně po dobytí Yaoundé podlomen, ale až roku 1902 bylo dokončeno ovládnutí celé oblasti.³⁷

2.2.1 Vytváření kolonie Německá východní Afrika

Počátky německé aktivity v Kamerunu, Togu a jihozápadní Africe byly spjaty s hanzovními městy, které se dožadovaly ochrany svých obchodních zájmů ze strany Říše. V případě kolonie Německá východní Afrika tomu tak nebylo. O anexi tohoto území se zasloužil především jeden dobrodruh jménem Carl Peters. I přesto, že vyhlášení německého protektorátu nad tímto územím není bezprostředně spojováno s obchodní aktivitou hanzovních měst, nelze jejich působení ve východní Africe přehlížet. Od roku 1849 zde působily firmy O'Swald & Co. a Hansing & Co.. Roku 1869 si zajistily německé obchodní firmy své pozice uzavřením smlouvy o přátelství, obchodu a dopravě se zanzibarským sultánem. Tato smlouva byla časem rozšířena na Severoněmecký spolek a poté na celou Říši. Hanzovním firmám vyhovoval systém volného obchodu prosazovaný Velkou Británií, proto nežádaly nově vzniklé císařství o poskytnutí ochrany. Zvýšeného zájmu státu o tuto část afrického kontinentu si můžeme povšimnout dne 27. září 1884, tehdy Otto von Bismarck jmenoval do úřadu německého konzula v Zanzibaru cestovatele Gerharda Rohlfe. Nový konzul byl kancléřem pověřen, aby rozšířil již výše zmiňovanou obchodní smlouvu a získal pro domácí obchodníky privilegium obchodovat s vnitrozemím.³⁸

V říjnu 1883 se Dr. Carl Peters vrátil z Londýna a začal se připravovat na expedici, při které by získal nějaké území pod správu své vlasti. Významným okamžikem bylo založení Společnosti pro německou kolonizaci (*Gesellschaft für deutsche Kolonisation*, dále jen GfdK) v březnu 1884.³⁹ Společnost zaznamenávala

³⁶ KLÍMA, s. 46–49.

³⁷ SKŘIVAN, KŘIVSKÝ, *Opožděná expanze*, s. 48.

³⁸ SKŘIVAN, Aleš, *Počátky německé koloniální aktivity ve východní Africe (I)*. In: *Historický obzor* 4, 1994, 11, s. 242–243.

³⁹ PETERS, Carl, *Lebenserinnerungen*, Hamburk 1918, s. 73.

členské přírůstky, během půl roku počet členů vystoupal z původních 24 na 400. GfdK se snažila zajistit finanční prostředky na Petersovu expedici, začala prodávat účastnické podíly od 500 do 5 000 marek. Takto Peters získal 45 000 marek. Petersovým plánům také napomohl projev kancléře v Říšském sněmu, ve kterém Bismarck připouští, že Říše může vzít pod spoji ochranu ta území ve světě, která nepodléhají suverenitě jiné mocnosti.⁴⁰

Členové společnosti GfdK mezi sebou vedli spory o tom, na jakou oblast zaměří svůj zájem. Vzhledem k tomu, že kancléř připouštěl anexi jen těch území, která zatím nespadají do sféry zájmů nějakého jiného státu, byl nakonec prosazen Petersův plán, podle něž měla být expedice vyslána do východní Afriky. I přes to, že se Peters snažil, nezískal pro svůj plán podporu ze strany státu. Přesto se však rozhodl, že podnikne výpravu na své vlastní nebezpečí.⁴¹ V září 1884 byla zahájena expedice, jejímž vůdce byl zároveň její iniciátor. Na cestu se s ním vydal i jeho přítel doktor Karl Jühlke a Joachim hrabě Pfeil. Do zanzibarského sultanátu dorazili v listopadu 1884, dali dohromady výpravu a ještě tentýž měsíc se vydali na cestu do vnitrozemí. Mezi 19. listopadem a 17. prosincem se podařilo Petersovi uzavřít smlouvy uznávající německou svrchovanost s náčelníky několika kmenů a získat kontrolu nad územím Usagary, Nguru, Useguhy a Ukami.⁴²

Carl Peters se sám vydal zpět na cestu do Německa a snažil se získat pro jím nabytá území státní ochranu. Bismarck na jeho žádost neodpověděl ihned, jelikož stále probíhala Berlínská konference. Den po jejím ukončení, tedy 27. února 1885, vydává císař Vilém I. tzv. *Schutzbrief*, jímž zaštiťuje Petersovi aktivity na západ od zanzibarského sultanátu. Tímto dokumentem dostala GfdK na starost vykonávání správy nově nabyté země.⁴³ Carl Peters se často nechal slyšet, že zisk území ve východní Africe a poskytnutí ochrany německých obchodních zájmů zde ze strany císaře prosadil i přes

⁴⁰ SKŘIVAN, *Německé koloniální zábohy v Africe v letech 1884–1885*, s. 92–94.

⁴¹ MERITT, H. P., *Bismarck and the German Interest in East Africa, 1884–1885*. In: *The Historical Journal* 21, 1978, 1, s. 98–102.

⁴² KLÍMA, s. 50.

⁴³ HERZOG, Jürgen, *Geschichte Tansanias. Vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart*, Berlin 1989, s. 39–40.

kancléřův odpor. Toto tvrzení nelze brát příliš vážně, jelikož sám Bismarck informoval císaře o situaci a bez jeho souhlasu by nikdy *Schutzbrief* nebyl podepsán.⁴⁴

Samotná GfdK zaznamenala změny. Její pravomoci byly přeneseny na nově založenou obchodní společnost nesoucí název Německá společnost pro východní Afriku Carla Peterse a spol. (*Deutsch-Ostafrikanische Gessellschaft Carl Peters und Genossen*, dále jen DOAG), ta byla krátce po svém založení přeměněna v komanditní společnost. Hlavní náplní GfdK zůstala pouze propagace koloniální myšlenky a roku 1887 byla spojena s Koloniálním spolkem, čímž vznikla Německá koloniální společnost (*Deutsche Kolonialgesellschaft*). Ve vedení DOAG opět stanuli Calr Peters a jeho přátelé, jejich pozice však byla časem oslabena z finančních důvodů.⁴⁵

Německou aktivitou v Zanzibaru byla znepokojena Velká Británie. Ta si vyžádala od Německa ujištění, že nehodlá získat pod svoji správu i Zanzibar. Kancléř se snažil britskou vládu uklidnit prohlášením, že hlavním smyslem působení konzula Rohlfse v zanzibarském sultanátu je prosadit výsledky Berlínské konference u sultána. Situace však byla stále napjatá, proto byl v březnu 1885 kancléřův syn Herbet Bismarck vyslán do Londýna. Navíc k tomu sultán, poté co byl v dubnu informován německým konzulem o vyhlášení německého protektorátu, vznesl nároky na území západně od své říše až k velkým jezerům. Kancléř se nakonec domluvil s britskou konzervativní vládou na sestavení společné britsko-německo-francouzské komise. Spory se sultánem se urovnaly poté, co britský konzul v Zanzibaru Kirk poradil Saíd Bargašovi vzdát se svých nároků. Velká Británie a Německo společně vymezily zóny vlivu. Německá zájmová oblast byla na jihu ohraničena řekou Rovumou, na severu spojnici k Viktoriinuu jezeru a otázka západní hranice zůstala stále otevřená. Co se týče pobřeží, to mělo být stále pod suverenitou sultána. Pozice Zanzibaru byly však čím dál tím více slabší.⁴⁶ Otázka hranic Německé východní Afriky byla s konečnou platností uzavřena 1. srpna 1890. V tento den Říše podepsala s Velkou Británií tzv. Helgolandskou smlouvu. Za jisté ústupky na africkém kontinentě Němci získali ostrov Helgoland nacházející se v Severním moři.⁴⁷

⁴⁴ MERITT, H. P., s. 105–106.

⁴⁵ SKŘIVAN, *Počátky německé koloniální aktivity ve východní Africe*, s. 244.

⁴⁶ SKŘIVAN, *Německé koloniální zábohy v Africe v letech 1884–1885*, s. 97–102.

⁴⁷ SKŘIVAN, KŘIVSKÝ, *Opožděná expanze*, s. 50.

O zvětšení německé kolonie k jižním hranicím Portugaly ovládanému Mosambiku a k Súdánu na sever se postarala především DOAG. Během prvních dvou let se Německá východní Afrika rozprostírala na ploše 1,6 milionů km². DOAG začala budovat opěrné body pro své obchody. Byla založena také Německá východoafrická plantážní společnost (*Deutsch-Ostafrikanische Plantagengesellschaft*), která se zasloužila hlavně o budování tabákových plantáží. Již od začátku se musela společnost potýkat s odporem Afričanů zaměstnaných na plantážích. Ani nově založené stanice nebyly ušetřeny agrese domorodců, roku 1887 byly dvě stanice na jih od Dar es Salaam napadeny.⁴⁸

⁴⁸ HERZOG, s. 40–41.

3 Německá východní Afrika – obecné informace

3.1 Hospodářství, ekonomika a systém německé koloniální správy

Již před zahájením imperiálních tendencí evropských mocností v oblasti východní Afriky existovalo státnické uspořádání. Nejmocnější postavení zaujímal Zanzibarský sultanát, který se rozprostíral na pobřeží u Indického oceánu a byl díky své poloze významným obchodním centrem. Při pobřeží vznikaly důležité přístavy, jako příklad je možno uvést města Mombasa a Mogadiša. Obchodníci ze sultanátu byli závislí na dodávkách zboží z vnitrozemí a museli se spoléhat na zprostředkovatele. Nejčastěji roli zprostředkovatelů na sebe převzali příslušníci kmene Ňamwezi. Ve vnitrozemí, tedy v oblasti dnešní Tanzanie a Keni, se nenacházelo mnoho centralizovaných států. Jiná situace byla v oblasti Velkých jezer. Zde vznikala království s rozvinutou civilizací, jmenovitě se jednalo o království Rwanda, Burundi, Buganda a další.⁴⁹

System výsadních německých společností preferovaný kancléřem Bismarckem byl na konci 19. století neudržitelný a stát časem musel přebírat dohled nad jednotlivými německými zábery. DOAG se starala o Německou východní Afriku až do podzimu 1890. Od 1. ledna 1891 je možno již mluvit o německé kolonii, jelikož starosti o vedení administrativních záležitostí převzal stát. DOAG byla odškodněna finančním obnosem ve výši 10 556 říšských marek.⁵⁰ Podle názoru Jürgena Herzoga tvořil tento akt jeden z mezníků v dějinách Německé východní afriky, jelikož „*tím začala zároveň nová etapa koloniálního panství. Jejím nejzřetelnějším znakem bylo vybudování systému koloniálních vynucovacích a represivních útvarů. Junkersko-buržoazní země od nynějška dokonce měla k dispozici i moc zajistit zájmy metropole a vysokých bankéřů. A jen úplné vojensko-administrativní ovládnutí národů mohlo garantovat trvale mimořádné zisky kapitálu, které byly od kolonií očekávány, právě toho nebyli úředníci DOAG schopni.*“⁵¹

⁴⁹ REID, J. Richard, *Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost*, Praha 2011, s. 53–57.

⁵⁰ SKŘIVAN, *Německé koloniální zábery Afriky v letech 1884–1885*, s. 112.

⁵¹ HERZOG, s. 46.

V posledním desetiletí 19. století si Němci zajistili vliv nad územím Rwandy a Burundi. Tyto dvě země byly v éře kolonialismu označovány Ruanda-Urundi. Území se od 20. června 1906 nacházelo pod nepřímou německou vládou. Do té doby se Německo snažilo zlomit povstání. Místní panovník se dočkal uznání svých pravomocí vládnout ze strany Říše, za to musel slíbit poslušnost císařství a byl povinen odvádět daně. Dohledem nad zdejšími poměry byl pověřen stálý německý rezident. Do této funkce byl jmenován doktor Richard Kandt.⁵²

Německý kancléř Otto von Bismarck se postavil proti rozšiřování kolonie o další oblasti. Obava, že kolonie budou ekonomickou přítěží státu, nebyly ojedinělé. Kancléř projevil především zájem o to, aby kolonie byly co nejefektivněji administrativně spravovány a přinesly státu co největší ekonomické zisky. Na konci 19. století byl na správu Německé východní Afriky schválen rozpočet ve výši 6 milionů říšských marek. Na vedení kolonie se podílelo přes 500 úředníků pocházejících z Německa.⁵³

K nastolení německé koloniální správy a k pronikání Němců do vnitrozemí docházelo postupně. Do roku 1889 se Němci snažili především o rozšíření území, které by měli pod svojí kontrolou. Jejich znalosti o vnitrozemí, na které vznášeli nároky, byly značně omezené a nedostačující. Čím dále od pobřeží se němečtí úředníci nacházeli, tím menší byla jejich moc, s rostoucí vzdáleností od Indického oceánu klesal rovněž i německý vliv.⁵⁴ Carl Peter se snažil získat pod říšskou správu pobřežní zónu. Za tímto účelem vedl jednání se sultánem a na konci července 1887 docílil podpisu smlouvy o jeho pronájmu na padesát let. V dubnu 1888 došlo k podpisu další smlouvy, díky níž se pobřežní pásmo stalo součástí německé kolonie. Následné snahy společnosti DOAG o zavedení německé administrativy vedly k nepokojům, které poté přerostly v odpor vůči německé správě.⁵⁵

Jak již bylo řečeno, moc německých úředníků ve vnitrozemí byla značně limitovaná. Nezřídka měli Němci kontrolu pouze nad jednotlivými stanicemi a nad přilehlým okolím. Jednotlivé stanice se nacházely ve značné izolaci, byly v kontaktu

⁵² ZÁHOŘÍK, Jan, *Dějiny Rwandy a Burundi*, Praha 2012, s. 49–53.

⁵³ PESEK, Michael, *The Boma and the Peripatetic Ruler. Mapping Colonial Rule in German East Africa, 1889–1903*, In: *Western Foklore* 66, 2007, 3/4, s. 244–246.

⁵⁴ Tamtéž, s. 246–247.

⁵⁵ Skřivan, *Německé koloniální zábery Africe v letech 1884–1885*, s. 108.

především s obchodníky. S tím souvisí i pomalé pronikání německého systému a německých tradic do života Afričanů.⁵⁶

Kolonie Německá východní Afrika byla po zlomení lokálních odporů rozčleněna na jednotlivé administrativní celky. Správu každého celku měl na starosti pověřený úředník, tzv. *Bezirksamtmänner*. Nezřídka docházelo k tomu, že na post *Bezirksamtmannera* byl jmenován velitel ozbrojených jednotek *Schutztruppe*. Podpůrnou složkou jim byla místní policie, tzv. *Polizeitruppe*. Součástí německého koloniálního systému se stali *akidové*, domorodí úředníci pověřeni vybíráním daní z chýše, a *jumbové*, kteří byli Němci povýšeni a zastávali hodnost náčelníků.⁵⁷

Armáda tvořena německými občany se nikdy na žádné stanici nezdržela příliš dlouho. Po uplynutí nepřiliš dlouhé doby docházelo k přesunům jednotek. K tomuto kroku byly jednotky donuceny tím, že se nemohly spolehnout na loajalitu Afričanů a častými přesuny se snažili udržet kontrolu nad co největším územím. Počet vojáků se zvyšoval poté, co došlo k potlačení rebelií. Po přemožení účastníků povstání v letech 1905–1907 byl počet Němců v armádě zdvojnásoben.⁵⁸

Německé císařství se stejně jako ostatní evropské státy uchýlilo ke kroku zapojení místních obyvatel do armády. K tomuto jednání vedlo zdejší podnebí, kterému nebyli přivyklí, důležitou roli zde sehrály i místní nemoci, především pak malárie. Nelze si nevšimnout, že využití Afričanů jakož vojáků bylo i ekonomicky výhodnější. Pro místní vojáky se vžilo označení *askarije*. *Askarije* byli využíváni hlavně jako pěšáci.⁵⁹

Kolonizace afrických zemí byla obhajovaná jednotlivými státy několika způsoby. Často byl používán argument, že evropské mocnosti se tímto zasluhují o zvýšení životní úrovně domorodých obyvatel, jeden z hlavních důvodů vedoucí státy k imperiální politice byla ale představa zlepšení vlastní ekonomické situace. Kolonisté pocházející z Říše viděli hlavně zemědělský potenciál Německé východní Afriky a doufali, že zde naleznou i nerostné suroviny. Na zdejší půdě docházelo k zakládání plantáží, které byly nejčastěji využívány k pěstování tabáku a bavlny. Mimo těchto dvou plodin byly plantáže využívány k produkci sezamu, ořechů, třtinového cukru, ricinového oleje,

⁵⁶ PESEK, s. 247.

⁵⁷ ZÁHORÍK, s. 53.

⁵⁸ PESEK, s. 248.

⁵⁹ ZÁHORÍK, s. 58.

kukuřice, obilovin a ovoce a zeleniny. Pěstování tropického ovoce bylo častější na pobřeží, zdejší typickou plodinou byl ananas či mango, Němci zde však podporovali i sázení kakaových a olejových palm.⁶⁰

I před příchodem Evropanů se zdejší kmeny soustředily na zemědělskou produkci a na chov domácích zvířat. Ještě před vyhlášením německého protektorátu docházelo k zavádění zavlažovacího systému, díky němuž nedocházelo k výkyvům v zemědělské produktivitě. Zvířata byla chována především kvůli masu, krvi a mléku. Nejčastěji se domorodci starali o stáda ovcí, koz a skotu, nebylo však nemožné ve vesnicích nalézt i kuřata.⁶¹

Oblast této kolonie nebyla příliš bohatá na nerostné suroviny, přesto se zde vyskytovaly. Nejvíce nalezišť nerostného bohatství se nacházelo u Viktoriina jezera, v oblasti poblíž přístavu Mwanza. Zde se dalo těžit především zlato, mimo něj se zde nacházel také uran, grafit a kaolín. V Německé východní Africe bylo možno mimo jiné těžit slídu, granát, uhlí, železnou rudu, sodu, sůl a kobalt.⁶²

Domorodí obyvatelé ještě před zahájením rozdělování území Afriky mezi jednotlivé Evropské státy měli vlastní tržní systém. Ten byl podmíněn geograficky a také úrodou v dané době. Existovalo několik obchodních center, na kterých byly vyměňovány přebytky. Mezi nejdůležitější tržiště patřilo město Makanya na jihozápadě, město Gonja, které bylo nejstarším obchodním centrem a které se nalézalo mezi lokalitou Usambara a Upare, a město Mruma na západní straně náhorní plošiny Ugwono. V průběhu 19. století dochází ke proměně tržního uspořádání. Některé komodity, jako byla například sůl či tabák, byly žádanější. Domorodci se začali specializovat na výrobu určitého druhu zboží a někteří se začali zabývat pouze obchodem.⁶³

Koloniální politika s sebou přinesla pro domorodé obyvatelstvo řadu změn. Jednou z nich byla snaha rozdělit původní obyvatele do jednotlivých etnických skupin. Nejpočetnějším kmenem byl kmen Bantu. Další domorodí obyvatelé, se kterými se Evropané setkávali, patřili ke kmenům Masaiů, Dorobů, Wambugů, Wambulungů,

⁶⁰ CRABTREE, W. A., *Economic Resources of German Colonies in Africa*, In: *Journal of the Royal African Society* 16, 1914, 62, s. 125–132.

⁶¹ KIMAMBO, Isaria N., *Penetration & Protest in Tanzania. The Impact of the World Economy on the Pare 1860–1960*, London 1991, s. 19–23.

⁶² CRABTREE, s. 133–134.

⁶³ KIMAMBO, s. 24–27.

Wataturů, Wasandiaů, Bakulyaů či Wandorobů.⁶⁴ Původní africké obyvatelstvo, které žilo na území dnešních států Rwanda a Burundi, bylo rozděleno do třech etnických skupin. Pouhé jedno procento příslušeno k etniku Twa, 14 % domorodého obyvatelstva příslušelo do skupiny Hutů, třetí a nejpočetnější část obyvatelstva tvořili Tutsiové.⁶⁵

3.2 Náboženství

Ve východní Africe se střetávala tři náboženská vyznání. Domorodé kmeny se držely své polyteistické konfese, arabští obchodníci se hlásili k islámu a v neposlední řadě s sebou Evropané přinesli katolickou víru, o jejíž rozšíření mezi místní obyvatele se snažili.

Křesťanská víra se poprvé dostala na území východní Afriky s Portugalci v 16. století. První spory mezi křesťany a muslimy následovali nedlouho poté. Důvodem konfliktů nebyla nenávisť vůči druhé rase, rozepře byly motivovány náboženským přesvědčením. Portugalští misionáři vnímali svůj boj jako pokračování křížových výprav.⁶⁶

Německé misionářské společnosti se zapojily do šíření křesťanství na africkém kontinentě ještě před dokončením sjednocovacího procesu Německa. Aktivita misionářů v zámoří měla za následek rostoucí touhu německého obyvatelstva o anexi nových oblastí. Misionáři pomáhali kolonistům a cestovatelům v jejich činnosti. Mezi nejdůležitější misionářské organizace patřila Brémská misie a Basilejská misie.⁶⁷ V 90. letech 19. století se soustředili na Německou východní Afriku misionáři ze dvou německých organizací, a to Evangelická luteránská misie (*Evangelisch-Lutherische Mission*) sídlící v Lipsku a Evangelická misijní společnost pro Německou východní Afriku (*Evangelische Missiongesellschaft für Deutsch-Ostafrika*).⁶⁸

Misionářskou činnost vykonávali jak katolíci, tak protestanti, v rámci německé angažovanosti měli evangelíci převahu. Katoličtí knězi však zaznamenali větší úspěch, podařilo se jim přimět větší počet lidí ke změně konfese. Množství konvertujících

⁶⁴ WERNER, A., *The native Races of German East Africa*. In: *Journal of the Royal African Society* 10, 1910, 37, s. 53–62.

⁶⁵ ZÁHORÍK, s. 68.

⁶⁶ MBOGONI, Lawrence E. Y., *The Cross vs the Crescent. Religion and Politics in Tanzania from the 1890s to the 1990s*, Dar es Salaam 2005, s. 2–4.

⁶⁷ TOWNSEND, s. 33.

Afričanů nebylo příliš velké, důvodem bylo mimo jiné i dlouhotrvající působení islámu.⁶⁹

Evropští misionáři se zde museli vyhrazovat především proti vlivu islámské víry. Arabští obchodníci působili ve východní části afrického kontinentu od 8. století, měli tedy několikasetletý náskok.⁷⁰ Jednoduché nebylo ani přimět ke konverzi místní domorodce. *„Africká náboženství a politické instituce se ukázaly být vůči křesťanské ideologii tvrdohlavě odolné. Mělo to mnoho důvodů, některé bezpochyby i „osobní“ – a pro naše účely v určitém smyslu neměřitelné, stejně jako v případě skutečné konverze – a ostatní se týkaly spíše veřejného a kulturního života afrických společností. Lidé nekonvertují k novému náboženství hromadně, pokud k tomu nemají opravdu dobré důvody; po většinu 19. století bylo takových dobrých důvodů opravdu málo a misionáři také nebyli schopni žádné takové poskytnout. Pokud se týče politických elit, jejichž moc často vycházela z kontroly nad domorodým náboženstvím a z jejich vztahů s nadpřirozenem, křesťanství bylo pro jejich autoritu jasnou hrozbou, stejně jako byl islám v jiných oblastech. To platilo o kněžích i o médiích zprostředkujících styk s duchy stejně jako o králích a náčelnících. Z čistě teologického hlediska byl základní princip křesťanství – monoteismus – polyteistickým společnostem v mnoha ohledech cizí.“*⁷¹

Křesťanství misionáři nebyli vítanými hosty. Misionáři nebyli ušetřeni ani útoků vůči svým osobám. Největší pozornost na sebe upoutal případ zavraždění otce Loupiase. K této události došlo v dubnu roku 1910 v severní Rwandě. Otec Loupias se snažil zasáhnout do sporu o dobytek, to se nelíbilo domorodci jménem Lukarra a tak německého misionáře zavraždil. Němci na tento zločin zareagovali vypravením trestné expedice. Lukarra však unikl do sousedního Konga, byl dopaden a popraven teprve na jaře roku 1912.⁷²

Misionáři se snažili o rozšíření západní civilizace mezi místní obyvatelé. Jedním ze způsobů bylo zakládání škol. V oblasti vzdělávání se setkali s konkurencí ze strany státu. Státní školy byli mezi léty 1892–1894 financovány koloniální společností a poté byly dotovány Říšským sněmem. Školy sponzorované státem, které vznikly ve městě

⁶⁸ MBOGONI, s. 23.

⁶⁹ LOUIS, *Ruanda-Urundi 1884–1919*, Oxford 1963, s. 183.

⁷⁰ MBOGONI, s. 23.

⁷¹ REID, s. 115.

⁷² LOUIS, s. 177–179.

Tanga, Bagamoyo a Dar es Salaam, znamenaly pro misionáře oslabení jejich pozic. Tento spor provázely i neshody ohledně podporování domorodých obyvatel. Misionáři se stavěli na stranu domorodých kmenů, jelikož doufali, že konvertují. Naproti tomu říšští úředníci se rozhodli hájit postavení Swahilců, kteří bylo schopni zapojit se do vykonání administrativní správy. Konflikt se vedl na území Říšského sněmu. Do sporu se zapojilo i politické uskupení Centrum a od Zahraničního úřadu získalo slib, že zakládání státních škol bude omezeno. Od roku 1900 směly nové školy ve vnitrozemí zakládat pouze misionářské organizace. Na pozadí sporu o privilegium zakládání škol se snažili i stoupenci islámu zajistit si své postavení, proto přistoupili ke kroku zakládání vlastních škol, ve kterých probíhala výuka podle Koránu.⁷³

Spory ohledně toho, které černošské etnikum podporovat, se vedly i na území Rwandy. Zde misionáři protěžovali spíše Hutu, naopak německé úřady preferovaly spolupráci s Tutsii. Odpor misíí proti Tutsiům měl především náboženský důvod. Jelikož Tutsiové měli vlastní náboženství, byla u nich malá pravděpodobnost, že konvertují. I přes to se Tutsiové dokázali během německé koloniální vlády prosadit a to díky tomu, že se ukázali jako schopní správci.⁷⁴

3.3 Obchod s otroky

V době, kdy na africkém pobřeží přiléhajícím k Atlantickému oceánu bylo otroctví pomalu na ústupu, došlo ve východní Africe k nárůstu počtu zotročených domorodců. Největší rozkvět obchod s otroky zaznamenal v 60. letech 19. století, odhaduje se, že v této době bylo prodáno přibližně 70 000 lidí za jeden rok. Centrem obchodu byl Zanzibarský sultanát.⁷⁵

Důvodů, proč v 19. století byl obchod s otroky na vzestupu, bylo hned několik. První příčinou, proč obchod na východě od poloviny 16. století do začátku 19. století stagnoval, zatímco v západní Africe rostl, bylo, že otroci na Blízkém východě, kam se vyváželi, byli využíváni především pro domácí práce a poptávka po nich zůstávala

⁷³WRIGHT, Marica, *Local Roots of Policy in German East Africa* In: *The Journal of African History* 9, 1968, 4, s. 625–627.

⁷⁴LOUIS, s. 181–182.

⁷⁵REID, s. 49.

víceméně stabilní. Situace se však změnila, obchodníci s otroky reagovali na zvýšený zájem o pracovní sílu projevený Francouzi. Další příčinou byla snaha Velké Británie o potlačení obchodu s otroky na západoafrickém pobřeží, což přimělo Portugalce k tomu, aby otroky pro své brazilské plantáže vykupovali v jiné části Afriky. Dalším podmět, který je nutno zohlednit, byla nutnost nahradit pokles dodávky otroků ze Súdánu.⁷⁶

Původem byli otroci z vnitrozemí, pocházeli z oblasti Velkých jezer a z Konga. Na pobřeží byli otroci dopraveni po obchodních stezkách. Nejčastěji jsou uváděny dvě, ale nedá se předpokládat, že kromě těchto dvou se nevyskytovaly žádné další. První z nich vedla podél pobřeží mezi Tangou a Lindi, ta druhá směřovala k pobřeží kolem dnešního města Tabory.⁷⁷

Arabští obchodníci získávali otroky pomocí výměnného obchodu přímo od afrických obyvatel. Náčelníci silných kmenů vyměňovali válečné zajatce za zbraně a další komodity. Některé domorodé kmeny se začaly zaměřovat na získávání zajatců a docházelo k militarizaci domorodé populace. Vedení bojů mezi jednotlivými kmeny vedlo k nárůstu vzájemné zášti, která přetrvala i po ukončení obchodu s otroky. Arabové se nikdy nesnažili náčelníky podrobit, to jejich zájem nevyžadoval. Nesnažili se tedy zvýšit svůj vliv ve vnitrozemí či nějak napomocť ekonomickému rozvoji.⁷⁸

O potlačení otrokářství se nejvíce zasloužili britští občané. Ti zahájili v polovině 19. století námořní blokádu pobřeží s cílem zamezit přepravě otroků ze zanzibarského sultanátu do Indie, Arábie a Ameriky. Roku 1873 podepsala Velká Británie se Zanzibarem smlouvu, jíž byl obchod s otroky postaven mimo zákon. Akt podepsání smlouvy však neznamenal likvidaci obchodu, pouze donutil arabské obchodníky hledat nová odbytíště. Karavany s otroky začaly směřovat do jižní části Unyamwezi. Právě zde se museli Němci v 90. letech 19. století vypořádat s nelegálním obchodem s lidmi.⁷⁹

V první řadě se proti otrokářství postavily misionářské organizace a to jak katolické, tak protestantské. Němečtí kolonisté však využívali zprostředkovací služby

⁷⁶ VESELÝ, Rudolf, HRDEK, Ivan, PETRÁČEK, Karel, ZIMA, Petr, RACZYŃSKI, Roman, *Dějiny Afriky*, Praha 1966, s. 288.

⁷⁷ DEUTSCH, Jan-Georg, *Emancipation without Abolition in German East Africa c. 1884–1914*, Oxford 2006, s. 17.

⁷⁸ VESELÝ, HRDEK, PETRÁČEK, ZIMA, RACZYŃSKI, s. 290.

⁷⁹ DEUTSCH, s. 25.

arabských otrokářů, s jejich pomocí si opatřovali hlavně zásoby potravin a vody. Stáli proto před otázkou, zda podporovat misionářské snahy směřující proti Arabům. Až teprve roku 1892 došlo k definitivnímu ustanovení směru německé politiky v tomto ohledu, Říše se postavila proti otrokářskému obchodu.⁸⁰

Na počátku 20. století zde ilegální obchod s lidmi stále pokračoval. Podle některých odhadů bylo ročně prodáno do otroctví 2 000 domorodců. Hlavně misionáři požadovali zásahy od německého státu, obávali se, že existence obchodu destabilizuje demografické poměry. Podle názorů některých jedinců však byly odhady dosti přehnané, ti se snažili poukázat na fakt, že takové množství otroků by nebyl trh schopen ani pojmout. Kapitán Werner von Grawert tvrdil, že obchodování s lidmi má svůj původ v Kongu, podle doktora Kanta obchod na území Rwandy a Burundi probíhal pouze v domě hladomoru.⁸¹

I přes tvrzení, že otrokářství je na ústupu, museli se němečtí politikové daným problémem zabývat. Otázka otrokářství byla v Říšské radě projednávána kvůli koloniím Togoland, Kamerun a Německá východní Afrika. Dne 28. července 1895 císař Vilém II. potvrdil rozhodnutí parlamentu postavit provozování obchodu s lidmi mimo zákon. Zákon z roku 1895 byl jediným právním krokem učiněným parlamentem proti otrokářství. V letech 1901 a 1904 říšský kancléř, jímž byl v této době Bernhard von Bülow, vydal dvě nařízení. Prvním z nich upravil poměry otroků a jejich pánů. Druhým stanovil, že děti otroků narozené od roku 1906 byly svobodné. Výnosy kancléře Bülowa měly na obchod s otroky a život otroků větší vliv než zákon z roku 1895.⁸²

⁸⁰ ZÁHOŘÍK, s. 45–46.

⁸¹ Tamtéž, s. 47–48.

⁸² DEUTSCH, s. 97–99.

4 Povstání proti německé nadvládě

4.1 Vzpory na území Tanganiky

Němečtí osadníci se snažili o co největší ekonomické zisky. Aby jich dosáhli, rozhodli se co nejvíce vykořisťovat domorodé obyvatelstvo. V platnost vstoupila řada daní, například daň z hlavy, dobytka, chýše či zemědělské produkce, které se staly pro Afričany velkým zatížením. Požadavky ze strany Evropanů vedly k řadě povstání.⁸³

Nespokojenost domorodců s koloniálními pány přižívovala řada afér, během nichž se ukázala německá brutalita vůči Afričanům, pozornost veřejnosti na sebe upoutaly tři incidenty. První dva skandály se týkaly osob hraběte von Puttkamera a Lietenanta Schnennemana. Tito dva muži se dopouštěli násilí na domorodcích. Uchylovali se k různým trestům, které zapříčinily úmrtí Afričanů. Nejvýznamnější aféra byla vyvolána jednáním doktora Carla Peterse, který byl domorodci označován jako Mkono-wa-damu, což lze přeložit jako muž s rukama potřísněnými krví. Peters byl roku 1797 postaven před koloniální soud v Potsdamu a uznán vinným. Jelikož neexistovali žádní svědci jeho zločinů, byl pouze sesazen z postu Říšského komisaře v Německé východní Africe.⁸⁴

První protiněmecké povstání vypuklo již roku 1888, jeho iniciátorem se stal Bušír. Pacifikační situace byl zaúkolován Hermann von Wissmann. Wissmann se rozhodl šetřit evropské jednotky bojů a najal domorodce ze sousedících států, především ze Súdánu a Mosambiku. V dubnu 1889 se přistoupilo k německým vojenským akcím, při nichž byla užita i taktika „spálené země“. Němcům vyjádřili svou podporu Britové, ti dokonce přistoupili k blokadě pobřeží, čímž chtěli dosáhnout toho, aby domorodci nemohli být zásobováni zbraněmi. Na oplátku za jejich pomoc Bismarck prohlásil ty smlouvy, které Carl Peters uzavřel na území spadající do britské zóny vlivu, za neplatné. V květnu 1889 došlo k bitvě u Bagamoja, bitva skončila nerozhodně a Bušír byl nucen stáhnout se do vnitrozemí. Rebelanti pokračovali v boji i přesto, že se Němcům podařilo

⁸³ VESELÝ, HRDEK, PETRÁČEK, ZIMA, RACZYŃSKI s. 303–304.

⁸⁴ PAKENHAM, s. 623–625.

na konci roku 1889 zajmout Bušíriho. Roku 1890 postupně docházelo ke zklidnění situace, v dubnu 1890 došlo ke zlikvidování posledních ohnisek odporu.⁸⁵

Další nepokoje vypukly nedlouho po potlačení Bušíriho povstání. Roku 1891 se na odpor Němců postavil kmen Hehe v jehož čele stanul Mkwawa. Německo vypravilo proti vzbouřencům expedici, jejímž vedením byl pověřen Zelewsky. Expedice utrpěla v září 1891 porážku. V bitvě, která proběhla dne 26. října 1884, zaznamenala německá vojska úspěch a Heheové se museli stáhnout. Po úspěšném obléhání pevnosti Mkwawas se musel Mkwawa dát na útek. Za jeho dopadení byla vypsána finanční odměna. Dne 19. července 1897 spáchal sebevraždu a tím bylo ukončeno i samotné povstání. V očích Afričanů se Mkwawa stal obětí německé rozpínavosti a mučedníkem.

Paralelně s povstáním kmene Hehe se museli Němci vypořádat i s odporem příslušníků kmene Angoni a Mafiti na jihozápadě. Tito vzbouřenci čerpali z toho, že němečtí vojáci se museli soustředit především na zneškodnění Mkwawa a jeho stoupenců a roku 1890 získali pod kontrolu území mezi jezery Ňasa a Kilwa. Veškeré německé snahy o získání kontroly nad zdejší oblastí do roku 1893 skončily nezdarem. Teprve po zlomení vzdoru Heheů se mohla Říše více zaměřit i na jihozápadní Tanganiku. V průběhu let 1897–1898 bylo povstání krvavě potlačeno.⁸⁶

Po zlomení domorodého odporu se Němci rozhodli upevnit svoji moc nad územím. Postavení domorodého obyvatelstva se zhoršilo. Afričané byli vnímáni jako levná pracovní síla a byli utlačováni. Místní lidé pracující na plantážích sice dostávali mzdu, ta však byla velice malá.⁸⁷

4.1.1 Rebelie Maji Maji

Nejvýznamnější povstání na území Německé východní Afriky vypuklo roku 1905 a trvalo do roku 1907. Tato revolta, označována jako Maji Maji, byla reakcí na útlak ze strany Němců. Povstalci se otevřeně postavili koloniálním pánům na odpor, jejich snahy však nebyly úspěšné. Tato rebelie se stala kvůli množství usmrcených domorodců

⁸⁵ KLÍMA, s. 148–151.

⁸⁶ VESELÝ, HRDEK, PETRÁČEK, ZIMA, RACZYŃSKI, s. 305.

⁸⁷ HERZOG, s. 49–50.

v dějinách německého kolonialismu tou nejkrvavější. Podle odhadu přišlo o život přibližně 75 000 Angonů a dalších 120 000 Afričanů zemřelo buď přímo v bojích, nebo následkem vyhladovění a vysílení.⁸⁸

Povstání Maji Maji bylo odezvou na zvyšující se koloniální požadavky, především na snahu Němců, aby se domorodé obyvatelstvo více soustředilo na produkci bavlny. Práce na bavlnových plantážích nutila Afričany opustit svou vlastní zemědělskou výrobu. Vzhledem k tomu, že mzdy na plantážích nebyly příliš vysoké, vedly okolnosti k velké nespokojenosti domorodců. Poté, co povstání vypuklo, šířilo se velice rychle.⁸⁹

Název vzpoury byl převzat ze svahilštiny, v tomto jazyce slovo Maji označuje vodu. Rebelové věřili, že pokud se před bitvou potrou touto vodou, budou chráněni před kulkami z evropských zbraní. Kulky se měly proměnit v obyčejnou vodu. Tato víra byla pojícím prvkem revolucionářů, kteří doufali, že díky vodě Maji dosáhnout brzkého vítězství. Důvěra v nadpřirozenou moc vody byla brzy podlomena.⁹⁰

Povstání vypuklo v červenci roku 1905 nedaleko vesnice Nadete, která se nacházela severozápadně od Kilwa. Zdejší vesničané vyhodili do vzduchu tři plantáže, na kterých se pěstovala bavlna. Oblast Kilwa se stala tedy základnou povstání. Samotní vesničané však nebyli jeho iniciátory, jelikož navazovali na vzdor kmenů nacházejících se v okolí řeky Rufidži.⁹¹

V srpnu se povstání rozšířilo do dalších lokalit. Půlka okresu Dar es Salaam se postavila na odpor proti německým kolonistům do konce srpna. Území, na kterém se rozhořely nepokoje, čítalo skoro 100 000 km². Domorodcům se podařilo získat několik vojenských stanic. Uchylovali se především k partyzánské taktice a snažili se vyhnout přímým bojům. Němci posílili obranu měst a snažili se uchránit především obchodní centra a stanice.⁹²

V bezpečí před povstalcí se nemohli cítit ani evropští misionáři. Běžně docházelo k jejich napadení. Nejslavnějším misionářem, který se stal obětí Maji Maji rebelie, byl biskup Cassian Spiess. Ten se v doprovodu dvou jeptišek i přes hrozící

⁸⁸ VESELÝ, s. 306.

⁸⁹ REID, s. 148.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ PAKENHAM, s. 616.

⁹² HERZOG, s. 54.

nebezpečí vydal na cestu do Peramiha nedaleko Liwale, on i sestry byli však zavražděni. Misionáři pod vlivem událostí časem přehodnotili své stanovisko, že by bylo možno domorodce přinutit ke konverzi. Začali Afričany vnímat jako podřadnou rasu bez možnosti spásy.⁹³

V letech 1901–1906, tedy i v době, kdy probíhalo Maji Maji povstání, byl guvernérem Gustav Adolf von Götzen. Götzen zahájil vojenské operace proti domorodým bojovníkům. Rozhodl se využít služeb jemu věrných domorodých kmenů. V říjnu 1905 do kolonie dorazily německé posily. Oproti povstalcům byli Němci vybaveni moderními střelnými zbraněmi. Bylo opět přistoupeno k taktice spálené země. Zkáze nepodlehly pouze domy, ale i pole, byly dokonce ničeny zásoby potravin a zdroje pitné vody.⁹⁴

Vedení německých jednotek dostali na starost kapitán Hessel, kapitán Nigmann, kapitán Wangenheim, major Schleinitz a další. Kapitán Nigmann slavil dne 21. října úspěch, když se mu podařilo dobýt tábor Ngoni. Na další úspěchy nemuseli Němci dlouho čekat, do konce roku 1905 se jim podařilo získat Songeu a v lednu 1906 zajali a popravili Mptua, jednoho z vůdčích osobností revolty. Do června 1906 byli další vůdci buď to zavražděni anebo chyceni. V červnu 1906 se ve velké části kolonie již nebojovalo.⁹⁵ Ohniska odporu stále existovala. V červenci 1907 se podařilo guvernérovi dostat pod kontrolu úsek Songea, který představoval poslední velké místo odporu.⁹⁶

Povstání bylo krvavě potlačeno a mělo za následek mnoho mrtvých. Odhady v počtu obětí se rozcházejí. Podle mínění afrického historika Gwassy bylo zabito 250 000 až 300 000 Afričanů. Podle záznamů vedených německou koloniální správou přišlo v letech 1906–1907 o život 75 000 lidí. Ztráty na lidských životech byly zaznamenány i na druhé straně. O život přišlo 15 Evropanů, 73 *Askariů* a 316 afrických bojovníků věrných Němcům.⁹⁷

Jednalo se o poslední velké povstání proti Němcům, do vypuknutí první světové války panoval v kolonii relativní klid. Němečtí kolonisté, kteří upevnili své postavení, se po ukončení nepokojů snažili o rozvinutí obchodu. Nový guvernér, jímž byl od roku

⁹³ MBOGONI, s. 31–33.

⁹⁴ HERZOG, s. 54–57.

⁹⁵ PAKENHAM, s. 620–622.

⁹⁶ HERZOG, s. 58.

⁹⁷ Tamtéž.

1906 Georg Albrecht von Rechenberg, učinil opatření, která vedla k určitému zlepšení života domorodců.⁹⁸ Němečtí občané se zaměřili na podporu rozvoje škol a klinik. Místní obyvatelé přistoupili k pěstování bavlny. Toto povstání bylo později Afričanům určitou inspirací při jejich snahách vymanit se z koloniální podřízenosti.⁹⁹

4.2 Nepokoje v oblasti Rwandy a Burundi

Němečtí kolonizátoři si za své vojenské a administrativní centrum zvolili Usumburu. V 90. letech 19. století, tedy v době, kdy se Říše snažila prosadit svůj vliv nad vnitrozemským územím, stál jak v čele Ruandy, tak v čele Urundi, panovník označován jako *mwami*. Ruandský *mwami* se jmenoval Yuhim V. Musinga, jméno Urundského *mwami* bylo Mwezi IV. Gisabo. V těchto dvou státech byla jiná politická situace. Zatímco Ruanda byla centralizovaná a pod kontrolou *mwamiho*, správa Urundi v důsledku neschopnosti vůdčích osobností byla roztržena.¹⁰⁰

Mwami Mwesi IV. i přesto, že první kontakty s německými občany byly přátelské, byl proti německému pronikání do vnitrozemí. O německý zásah směřující proti Mwezimu IV. se zasadil kapitán von Beringe. Od zásahu se jej snažil odradit guvernér Německé východní Afriky Gustav Adolf von Götzen, ten tvrdil, že výpad proti Urundskému panovníkovi by mohl pokazit přátelské vztahy s vládcem Ruandi. Bering se od trestné expedice nedal odradit a dne 14. dubna 1903 poslal do Dar es Salaam zprávu o jejím úspěšném završení. Poté, co se guvernér Götzen dozvěděl, že se výprava konala i bez oficiální německé podpory, rozhodl se zasáhnout. V dubnu 1904 přikázal náčelníkům Usumbury, aby se opět podřídili Mwesimu IV.. Bering byl zbaven svého postu a nahradil jej kapitán von Grawert.¹⁰¹

Kapitán Grawert se ocitl v nelehké situaci, lokální vládci nebyli ochotni se podříditi. Nejvíce problémovou oblastí bylo okolí jezera Kivu. Grawertovi se podařilo zjistit, že vzdor obyvatel pramení z obavy domorodců, že se vlády ujme náčelník Kilima. Kilima těžil především z podpory Hutů. Kapitán von Grawert podpořil Mwesiho nároky, přesto se snažil do konfliktu mezi Kilimou a Mwesim IV. zasahovat

⁹⁸ KLÍMA, s. 165–166.

⁹⁹ REID, s. 149–150.

¹⁰⁰ ZÁHOŘÍK, s. 49.

¹⁰¹ LOUIS, s. 114–119.

co nejméně. V říjnu 1905 uspořádal Grawert výpravu do vnitrozemí, jejím cílem bylo přimět Kilimu k poslušnosti a podřízenosti vůči Mwesimu. Tato snaha vedla pouze k nepřátelství Kilimi vůči Evropanům. Kilimův vzdor byl zlomen v dubnu 1906, byl zajat německými vojáky. Došlo tak k centralizaci Urundi.¹⁰²

Dalšího německého zásahu na území Urundi bylo zapotřebí roku 1908. Tohoto roku zemřel vládce Mwezi IV. Gisabo a německá pozice se tak stala méně stabilní. *Mwamim* se stal Mutaga II. Mbikije, kterému roku 1908 bylo pouhých patnáct let. Mutanga sám se neujal vlády, tu za něj vykonával Ndumumwe. Němci se rozhodli využít vnitřních nepokojů a posílit svoji vlastní moc. Do ukončení své koloniální nadvlády nad tímto územím se řídili principem „rozděl a panuj“.¹⁰³

V Ruandě byla politická situace stabilnější, nebylo tedy zapotřebí německých vojenských zásahů. Centrem vojenské moci se stala stanice Gisenyi. Místní *mwami* byl vůči Němcům přátelský a prokázal ochotu spolupracovat. Podle doktora Kandta si Yuhim V. Musinga vědom německé síly a toho, že pokud by se proti německým jednotkám postavil, neměl by žádnou šanci zvítězit.¹⁰⁴

¹⁰² ZÁHOŘÍK, s. 50–51.

¹⁰³ STRIZEK, s. 112–113.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 52.

5 První světová válka a konec německé koloniální nadvlády

V červenci 1914 v Evropě vypukla první světová válka. Obyvatelé Říše si slibovali od nadcházejícího konfliktu územní zisky nejen v Evropě, ale i v zámoří. Vzhledem k tomu, že koloniální panství bylo jedním z důvodů rozpoutání války, není překvapující, že chvíli po jejím vypuknutí byl zahájen útok na německé kolonie v Africe.¹⁰⁵

Němečtí politici se před a dokonce i bezprostředně po začátku světové války neobávali o bezpečí svých kolonií. Osoby pověřené správou kolonií byly však konfliktem mezi evropskými velmocemi znepokojeny, jelikož každá z německých držav měla společnou hranici s územím spravovaným Velkou Británií, Kamerun a Togoland dokonce sousedilo i s Francií podřízenými zeměmi.¹⁰⁶

Vojenské oddíly bojující na území afrického kontinentu byly převážně tvořeny domorodým obyvatelstvem, které bylo pod vedením evropských důstojníků. Ke kroku nuceného vstupu afrického obyvatelstva do armády se uchýlili Britové, Francouzi, Němci i Belgičané. Pro Afričany se jednalo o další příklad tíživých požadavků ze strany koloniálních pánů. Především pak ve francouzských vojenských jednotkách proto docházelo často k dezercím, výjimkou nebyla ani povstání proti nuceným odvodům.¹⁰⁷

Nejvíce se válka v Africe projevila v ekonomické sféře. Celoevropská ekonomická situace se zhoršila, to se také odrazilo na ekonomice kolonií jednotlivých zemí. Státy se snažily o snížení výplat a naopak zvyšovaly ceny dováženého zboží, to tedy vedlo k zhoršení sociální situace afrického obyvatelstva. Význam tržní ekonomiky rostl, což vedlo k tomu, že první světová válka pro některé státy znamenala posílení jejich postavení v podrobených oblastech. Na druhou stranu však tento konflikt přinesl s sebou i změnu úhlu pohledu domorodého obyvatelstva na bílého muže. Afričané se stali více politicky aktivními, již během války získali místa v administrativní správě.¹⁰⁸

¹⁰⁵ HERHZOG, s. 68.

¹⁰⁶ KLÍMA, s. 209.

¹⁰⁷ REID, s.179–180.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 181–182.

5.1 Válka na územích německých kolonií

Poté, co se guvernér Jihozápadní Afriky Theodor Seitz dozvěděl, že Německo se nachází ve válce proti Francii, Velké Británii a Rusku, zahájil všeobecnou mobilizaci země a začal se připravovat na válku. Vedení vojenských jednotek měl na starost podplukovník Joachim von Heydebreck, armáda pod jeho velením byla však čtyřikrát slabší než armáda Jihoafrické unie. Navíc se Britové mohli na rozdíl od Němců spolehnout na podporu ze strany domorodých kmenů.¹⁰⁹ Válka o Jihozápadní Afriku propukla v září 1914. Němcům se nepodařilo obhájit přístav Lüderitzbucht před útokem armády Unie vedené podplukovníkem Bevesem. Výběžek Caprivi byl získán britskou armádou postupující z Rhodesie.¹¹⁰ Německé ozbrojené síly slavily vítězství u bitvy u Sandfonteinu. Musely ale řešit problém docházejících zásob, především se jednalo o nedostatek vody. Z tohoto důvodu Němci učinili výpad proti portugalské Angole, jejíž jih dostali pod svoji kontrolu. *Schutztruppe* ale nebyly schopny zastavit postup jihoafrických vojsk a začaly se stahovat do severní části vnitrozemí. Poslední bitva, v níž se Němci pokusili o zvrácení situace, proběhla v červnu 1915 u Otavifonteinu a skončila britským vítězstvím. Dne 9. června 1915 se sešel guvernér Seitze a podplukovník Franke s generálem Bothou a podepsali smlouvu o příměří. Jihoafrická unie dostala pod kontrolu celé dřívější území Německé jihozápadní Afriky o týden později.¹¹¹

Nejrychleji byla německá nadvláda ukončena v Togu. Togoland z pohledu Německa zaujímal velice významnou strategickou pozici. Vzhledem ke své poloze tvořilo spojnici mezi Říší a Kamerunem, bylo také díky radiotelegrafní stanici v Kamině ve spojení i s ostatními německými koloniemi. Britské a francouzské ozbrojené síly zahájily okupaci zdejšího území 26. srpna 1914. Ještě před kapitulací Němci bránící toto území zničili bezdrátovou komunikační stanici ve městě Kamina.¹¹² Správci Togoland neměli k dispozici vlastní armádu. Na obranu tohoto území se pod velením majora Hanse George von Döringa postavily domobraněcké jednotky složené z domorodců,

¹⁰⁹ KLÍMA, s. 207–215.

¹¹⁰ GORDON, s. 82–83.

¹¹¹ KLÍMA, s. 222–243.

¹¹² SUEUR, Le Gordon, *Germany's Vanishing Colonies*, New York 1915.

civilistů a policistů. Vzhledem k této situaci se ještě na počátku srpna pokusil Döring marně o neutralizaci země. Německý odpor byl zlomen během 20 dnů. O správu země se společně postaraly vlády Velké Británie a Francie, které bezprostředně po vítězství svých vojsk zahájily vystěhovávání německého obyvatelstva. Na počátku roku 1916 zde byla definitivně ukončena činnost německých firem.¹¹³

Stejně jako ostatní kolonie, i Kamerun doufal v neutralizaci země. Roku 1911 se území této kolonie rozšířilo, takže za souseda nemělo pouze Velkou Británii a Francii, ale společnou hranici mělo i s Belgií ovládaným Kongem. Kamerun byl napaden dne 25. srpna 1914 ze sousedního státu Nigerie britskou armádou. Anglické jednotky utrpěly značné ztráty, když se pokusily dobít Dualu. Do bojů o Kamerun se zapojila Francie, ta 24. září 1914 zahájila ofenzivu z Libérie a získala pod kontrolu osadu Ukoko v zálivu Corisco. Britské a francouzské vojenské oddíly spolu úspěšně spolupracovaly při dobývání měst Duala a Bonaberi na konci září 1914, Duala i Bonaberi nakonec kapitulovaly.¹¹⁴ Odpor německé armády nebyl zcela zlomen, avšak bylo již jasné, že nedokáže vzdorovat přesile spojeneckých vojsk. Němci byli nuceni se stahovat do vnitrozemí, začaly se projevovat důsledky války, především pak nedostatek munice. Spojenecká armáda se snažila o zlomení nepřátelského odporu. Do značné míry se jí to podařilo v červnu roku 1915, kdy německá pevnost Garua byla nucena se vzdát, po této události byli Němci donuceni k dalším ústupovým manévřům, přesto stále vytrvávali v boji. Před tlakem, který na ně byl vyvíjen, ustupovali směrem k hranicím se španělskou kolonií Rovníková Guinea. Jelikož se Španělsko nezapojilo do války, tvořily jejich kolonie v Africe neutrální území. V únoru 1916 ve španělském městě Rio Muni kapituloval podplukovník Zimmermann, který velel německým vojskům. Pevnost Mora, poslední ohnisko boje o Kamerun, se krátce na to také vzdala.¹¹⁵

¹¹³ KLÍMA, s. 245–254.

¹¹⁴ SUEUR, s. 119–123.

¹¹⁵ KLÍMA, s. 301–316.

5.1.1 Boje o Německou východní Afriku

Německá kolonii rozprostírající se na východním pobřeží černého kontinentu mohla očekávat útok ze sousedních anglických kolonií, nebezpečí představovalo také Kongo spadající pod nadvládu Belgie. Hrozbou byla i Francie, která mohla spolu se Spojeným královstvím zahájit útok na přístavy. Kvůli své poloze byla tato kolonie pro Říši nejméně dostupná, proto se během konfliktu museli obyvatelé spolehnout pouze na místní zdroje. Tato kolonie se však dokázala pod vedením podplukovníka Paula Emila von Lettow-Vorbecka bránit až do ukončení války.¹¹⁶

K obraně území byly připraveny německé jednotky *Schutztruppe*, které se skládaly z 216 Němců a 2 540 domorodců. *Schutztruppe* byly posílněny o policejní sbory, ve kterých opět dominovali Afričané s počtem 2 140 nad 45 Evropany. Do bojů se zapojilo i civilní obyvatelstvo, takže během první světové války kolonii bránilo přibližně 3 000 mužů pocházející z Německa a 11 000 původních afrických obyvatel. Nepřátelská vojska podle Lettow-Vorbecka čítala 300 000 vojáků.¹¹⁷

Britská vojska vkročila na území Německé východní Afriky dne 2. listopadu 1914 a během následujících dnů se utkala s německými posádkami o město Tanga. Němcům se podařilo město uhájit a Britové utrhli porážku. Tohoto vítězství bylo dosaženo díky velení Lettow-Vorbecka.¹¹⁸

Velká Británie se po své porážce u Tangy rozhodla, že vyčká, až budou obsazeny ostatní německé kolonie, do té doby se nechtěla pouštět do žádných velkých vojenských operací. Obě strany posilovaly obranu na hranicích a docházelo k potyčkám na moři. Britům se podařilo získat převahu na moři a přerušit zásobování kolonie. Během roku 1915 také přibývala ohniska bojů podél hranic. Roku 1916 se boje ve východní Africe zintenzivnily, do války proti Německu navíc vstoupilo Portugalsko.¹¹⁹ Německá východní Afrika byla napadena ze západu Belgií, ze Severní Rhodesie vedla ofenzivu Velká Británie a před portugalským náparem vedeným z Mosambiku byl Lettow-Vorbeck po bitvě u Mahenga dokonce nucen ustoupit. Německá armáda utrpěla velkou

¹¹⁶ Tamtéž, s. 318–320.

¹¹⁷ LETTOW-VORBECK, Paul von, *Meine Erinnerungen aus Ostafrika*, Lipsko 1920, s. 17–18.

¹¹⁸ HERZOG, s. 68–69.

¹¹⁹ KLÍMA, s. 330–340.

porážku a nebyla dále schopna bojovat. Zbytek německé armády byl roku 1917 zatlačen za Rovumu. Lettow-Vorbeck se stáhnul přes Mosambik do Severní Rhodesie, kde 14. listopadu 1918 kapituloval.¹²⁰

Území Ruanda-Urundi nevydržela klást odpor tak dlouho jako *Ostafrika*. Jelikož podplukovník Lettow-Vorbeck prohlásil, že není možné, aby se podílel na obraně Ruanda-Urundi, ujal se velení kapitán Max Wintgens. Ten byl vystaven útokům ze strany belgických vojsk, jejich vedení měl na starost generál Charles-Henry Tombeur. Německá vojska si získala podporu ze strany krále Musingi. Wintgensovi se podařilo zničením britských ocelových lodí dočasně zabránit napadení přes jezero Kivu. Ve dnech 11. a 12. května 1916 se Wintgens v Nyundo utkal proti spojeným belgickým a britským vojskům. Tato bitva byla rozhodující a německá vojska utrpěla porážku a Wintgens uprchl do Nyanzy.¹²¹

Ruanda-Urundy byla tedy od roku 1916 okupována britskou armádou. Belgické království se poté zabývalo otázkou, jak si zajistit uznání své suverenity nad územím od ostatních velmocí. V červnu 1916 jednala Velká Británie s Belgií v Entebbe o rozdělení německého území. Belgie se marně snažila získat pod kontrolu celý tok řeky Konga. Velká Británie o tomto požadavku odmítla vést diskusi, jelikož jižní břehy Konga byly pod kontrolou Portugalska. Konečné vyřešení problému dělení bývalých německých kolonií, nejen Německé východní Afriky, proběhlo na Pařížské mírové v konferenci v létě 1919.¹²²

5.2 Versailleská mírová smlouva a změna koloniální správy

Versailleská mírová smlouva, která byla podepsána 28. června 1919, byla pro německý národ zdrcující. Mimo jiné její podpis s sebou přinesl ztrátu veškerých zemí v zámoří. Již před skončením první světové války mezi sebou velmoci jednaly o rozdělení německých kolonií, takže o budoucnosti jednotlivých zemí bylo rozhodnuto

¹²⁰ HERZOG, s. 69–70.

¹²¹ STRIZEK, s. 147–150.

¹²² ZÁHOŘÍK, s. 63.

již před uzavřením příměří a na požadavky vznesené Německem během Versailleské mírové konference nebyl brán žádný ohled.¹²³

Bývalé německé kolonie byly přeměněny podle návrhu jihoafrického premiéra Smutse v mandáty, jejichž přerozdělení dostala na starost nově vzniklá Společnost národů. V Bruselu poté členové Společnosti národů od října 1920 do června 1922 jednali o přerozdělení mandátních zemí, na již stávající situaci na africkém kontinentě se de facto nic nezměnilo. Byly vytvořeny kategorie A až C. Všechny říšské kolonie v Africe s výjimkou Jihozápadní Afriky spadaly do kategorie B, což znamenalo, že správu země bude vykonávat některá z vítězných zemí. Jelikož se Jihozápadní Afrika ocitla v kategorii C, tak se stala součástí Jihoafrické unie. U žádné bývalé německé državy se nepočítalo, že by v budoucnu mohla získat nezávislost.¹²⁴

Kamerun a Togo si mezi sebe přerozdělila Francie a Velká Británie. Velká Británie získala i největší část Německé východní Afriky, kterou přejmenovala na Tanganiku. Území Rauanda-Urundi přešlo pod správu Belgie. Portugalsko získalo trojúhelník Kioga, území nacházející se v jihozápadní Africe. Největší zisky zaznamenali Angličané, kteří získali více než 1 000 000 km². Jihoafrická unie se rozrostla o 835 000 km², francouzské koloniální panství se rozrostlo o 766 000 km² a belgické o 50 000 km².¹²⁵

Německá populace se jen těžko smířovala se ztrátou kolonií a nepřipouštěla, že by tento stav byl definitivní. Mezi zastáncem koloniálních aktivit patřil i pruský ministr kultury Haenisch, plány na expanzi Německa jsou nejvíce zřetelné v programu Nacionálně-socialistické německé dělnické strany (NSDAP). Roku 1921 se všechny spolky, které měly co dočinění s kolonialismem, spojily do Koloniálního říšského pracovního společenství (*Koloniale Reichsarbeitergemeinschaft*). Nově vznikl i Svaz přátel kolonií (*Bund der Kolonialfreunde*). Existovala zde i druhá skupina lidí, která byla proti stěhování německých obyvatel do bývalých německých kolonií. Z iniciativy generálporučíka Hoffmanna bylo zrušeno na počátku roku 1920 Sjednocení pro koloniální osídlování.¹²⁶

¹²³ REID, s. 183.

¹²⁴ KLÍMA, s. 378–380.

¹²⁵ VESELÝ, HRDEK, PETRÁČEK, ZIMA, RACZYŃSKI, s. 367.

¹²⁶ KLÍMA, s. 381–385.

O obhajobu nároků se ve svém díle *Německá kolonizace – minulost a budoucnost* snažil Heinrich Schnee. Ten se ve své knize mimo jiné snaží poukázat na to, že kolonie pod německou správou i za tak krátkou dobu jako jsou tři desetiletí, zaznamenaly velký progres. Pokouší se zviditelnit německý přínos pro africký kontinent, vyzdvihuje například zakládání škol, aktivity spojující se s misijní a medicínskou činností a výzkumem německých přírodovědců.

6 Závěr

Tématem této bakalářské práce byla německá kolonie pojmenovaná Ostafrika. Kolonie se rozprostírala na území dnešních států Tanzanie, Rwandy a Burundi a části Mosambiku. Jednalo se o nejrozsáhlejší německou koloniální državu. Pod německou nadvládou se tato oblast ocitla od roku 1884 do roku 1914.

Němci se spolu s Itálií zařadili mezi koloniální mocnosti se značným zpožděním až na konci 19. století. K expanzi je vedly zkreslené představy o možných ziscích, především o nabytí zemědělské půdy, nerostných surovin a nového prostoru pro odbyt domácího zboží. Vlastnictví kolonie bylo mimo jiné spojováno i s jistou prestiží. Správa Německé východní Afriky byla neefektivní a nedostačující, vykořisťování afrických kmenů a tvrdé prosazování německé autority vedlo k represím a otevřeným povstáním s účelem vymanit se z koloniálního podrobení. První z řad povstání, které vypuklo roku 1888, ukázalo slabou pozici DOAG. Tuto situaci se Říše rozhodla vyřešit tak, že kolonii ve východní Africe převzala pod svoji přímou vládu.

I přes velká očekávání neznamenal tato kolonie pro německé obchodníky nikterak velký ekonomický přínos. V Německé východní Africe byl rozvíjen především agrární sektor. Byly zde nalezeny některé nerostné suroviny, avšak v malém množství, takže nedošlo k rozvoji těžebního průmyslu. Němečtí obchodníci měli zisk především z dovozu alkoholických nápojů a střelných zbraní.

Získávání a utváření kolonie byl proces, který si vyžadoval určitý časový prostor. Nyní se nesoustředíme na dobu přípravných akcí ale na samotný průběh kolonizace. Prvním krokem, který bylo nutno učinit a jehož se ujal Carl Peters, bylo podepsání smluv s náčelníky jednotlivých kmenů. Těmito smlouvami se Afričané zřekli části svých práv a převedli tak vládu na německý stát.

Kolonizace byla Němci obhajována především šířením civilizace. Bylo argumentováno i tím, že se Říše zaslouhuje o zlepšení životní úrovně Afričanů. Mezi horlivé obhájce zásluh Němců patřil přede vším Heinrich Schnee. Tento muž viděl německý přínos v šíření vědeckých a technologických poznatků. Dopad německého kolonialismu nebyl až tak kladný, jak jej Heinrich Schnee vylíčil, přesto lze vidět některé jeho kladné důsledky. Především je historiografi oceňováno zakládání německých škol, které navštěvovali domorodí obyvatelé a získávali tak znalosti

umožňující jim zapojit se do administrativního chodu státu. Školy byly zakládány státem i misionáři, tyto dva subjekty v této sféře mezi sebou soupeřily. Afričané získali možnost osvojit si německý jazyk a očekávalo se od nich, že se naučí historii země koloniálních pánů, tedy historii Říše.

Další činností ze strany Němců, která se dočkala zveličení, bylo zakládání nemocnic a zlepšení zdravotních služeb. Nemocnice vznikaly především z iniciativy misionářských společností. Tato aktivita je nadhodnocena, jelikož vzniklé zdravotní instituce sloužily ale hlavně pro lidi německého původu. Evropané, kteří se do této kolonie přistěhovali, museli řešit otázku, jak se vyrovnat s nemocemi jako byla například malárie, spavá nemoc nebo tropická kožní nemoc frambezie. Kolonisté s sebou přinesli neštovice a chřipku, s těmito chorobami se museli vyrovnat domorodci.¹²⁷

Na konci 19. století, tedy v době, kdy německé císařství spravovalo část východní Afriky, zde došlo k přechodu z nelegálního obchodu na legální. Předmětem nelegálního obchodu byli především otroci a slonovina. Postupem času dochází k zvýšení důležitosti agrárního sektoru a obchod s otroky pozbývá na důležitosti. Pod nátlakem evropských zemí jej postavil zanzibarský sultán mimo zákon.

Negativně lze vnímat Evropany zavedenou klasifikaci afrických obyvatel na jednotlivé etnické skupiny. Tento krok měl tragické následky především ve Rwandě. Etnická skupina Tutsiů se během doby koloniálního podmanění dočkala dosažení vyššího společenského postavení, Hutuové naopak byli vnímáni jako podřadná skupina obyvatelstva. Tato situace vedla k sociálnímu napětí mezi těmito dvěma etniky, v dubnu 1994 společenské rozepře přerostly v genocidu namířenou proti Tutsiům. Během několika týdnů přišlo o život přibližně 1 000 000 lidí, většina z nich náležela k tutsijské etnické skupině. Více než jeden milion lidí opustilo své domovy. Jednalo se o jednu z největších genocid v moderních dějinách lidstva.¹²⁸

Není nikterak překvapivé, že Afričané v době kolonialismu hráli podřadnou roli. Byli vnímáni především jako levný zdroj pracovní síly a uplatnění našli hlavně v zemědělství. K jejich větší participaci a k nárůstu jejich politické aktivity došlo během první světové války. Domorodí obyvatelé projevíli zájem i o události po ukončení války

¹²⁷ ZÁHOŘÍK, s. 70–72.

a o průběh mírového jednání ve Versailles. Občané Jihoafrické unie usilovali dokonce o to, aby jejich zástupci byli účastníci mírové konference. Zamítnutí tohoto požadavku vedlo k nespokojenosti s britskou koloniální vládou. Afričany především zaujalo Čtrnáct bodů amerického prezidenta Woodrowa Wilsona. Jeden z bodů požadoval, aby při řešení koloniální otázky byl brán především ohled na požadavky a názory příslušníků africké rasy.

Díky první světové válce vzrostl také význam afrických kolonií v očích Evropanů. Zvýšilo se množství investovaného kapitálu do kolonií a v agrární sféře docházelo k modernizaci technologie a pracovních postupů, to ale vedlo k utlačování drobných zemědělců. Rozvoj zaznamenal také těžební průmysl.

Podepsání Versailleské mírové smlouvy s sebou přineslo nespokojenost obyvatel německého státu. Ti vnímali podmínky míru příliš tíživé a projevovali nespokojenost s velkými územními ztrátami. V následujících letech se nevzdali naděje na opětovné získání dřívějších držav. Tvrdé podmínky mírů vedly ke snaze o revizi mírové smlouvy a radikalizaci Němců. Jedním z jejich důležitých požadavků během druhé světové války bylo získání nových oblastí jako prostor pro život německých obyvatel.

¹²⁸ Tamtéž, s. 135–143.

7 Seznam použitých pramenů a literatury

7.1 Publikované prameny

LETTOW-VORBECK, Paul von, *Meine Erinnerungen aus Ostafrika*, Lipsko 1920.

PETERS, Carl, *Lebenserinnerungen*, Hamburk 1918.

7.2 Literatura

CRABTREE, W. A., *Economic Resources of German Colonies in Africa*, In: *Journal of the Royal African Society* 16, 1914, 62, s. 125–134.

DEUTSCH, Jan-Georg, *Emancipation without Abolition in German East Africa c. 1884–1914*, Oxford 2006.

FRÖHLICH, Michael, *Imperialismus. Deutsche Kolonial- und Weltpolitik 1880 bis 1914*, Berlin 1994.

GIORDANI, Paulo, *The German colonial empire. Its beginning and ending*, London 1916.

HERZOG, Jürgen, *Geschichte Tansanias. Vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart*, Berlin 1989.

KIMAMBO, Isaria N., *Penetration & Protest in Tanzania. The Impact of the World Economy on the Pare 1860–1960*, London 1991.

KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005.

LOUIS, Roger, *Ruanda-Urundi 1884–1919*, Oxford 1963.

MBOGONI, Lawrence E. Y., *The Cross vs the Crescent. Religion and Politics in Tanzania from the 1890s to the 1990s*, Dar es Salaam 2005.

MERRITT, H. P., *Bismarck and the German Interest in East Africa, 1884 – 1885*. In: *The Historical Journal* 21, 1978, 1, 97–116.

NERAD, Filip. *Das Krügertelegramm: Der Höhepunkt der Politik des Deutschen Kaiserreiches in Südafrika*. In: *Prague Papers on the History of International* 9, 2005, s. 43–70.

PAKENHAM, Thomas, *The Scramble for Africa, 1876–1912*, London 1991.

PESEK, Michael, *The Boma and the Peripatetic Ruler: Mapping Colonial Rule in German East Africa, 1889–1903*, In: *Western Folklore* 66, 2007, 3/4, s. 233–257.

- REID, J. Richard, *Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost*, Praha 2011.
- SCHNEE, Heinrich, *German Colonization. Past and Future- the Truth about the German colonies*, New York 2009.
- SKŘIVAN, Aleš, JANČÍK, Drahomír, *Zahraniční politika Německa před první světovou válkou. Vybrané dokumenty*, Praha 1985.
- SKŘIVAN, Aleš, KŘIVSKÝ, Petr, *Opožděná expanze. Koloniální výboj Německa a Itálie v letech 1870–1918*, Praha 1977,
- SKŘIVAN, Aleš, *Německé koloniální zábory v Africe v letech 1884–1885*, Praha 1991.
- SKŘIVAN, Aleš, *Počátky německé koloniální aktivity ve východní Africe (I)*. In: Historický obzor 4, 1994, XI., s. 242–245.
- STRIZEK, Helmut, *Geschenkte Kolonien. Ruanda und Burundi unter deutscher Herrschaft*, Berlin 2006.
- STÜRMER, Michael, *Die Reichsgründung. Deutscher Nationalstaat und europäisches Gleichgewicht im Zeitalter Bismarcks*, München 1997.
- SUEUR, Le Gordon, *Germany's Vanishing Colonies*, New York 1915.
- TOWNSEND, Mary, Evelin, *Origins of Modern German Colonialism 1871–1885*, New York 1921.
- VESELÝ, Rudolf, HRDEK, Ivan, PETRÁČEK, Karel, ZIMA, Petr, RACZYŃSKI, Roman, *Dějiny Afriky*, Praha 1966.
- WERNER, A., *The Native Races of German East Africa*, In: Journal of the Royal African Society 10, 1910, s. 53–63.
- WRIGHT, Marica, *Local Roots of Policy in German East Africa*. In: The Journal of African History 9, 1968, 4, s. 621–630.
- ZÁHOŘÍK, Jan, *Dějiny Rwandy a Burundi*, Praha 2012.

8 Resumé

The theme of this bachelor thesis was a former German colony called German East Afrika. Germany in contrast to other European powers gained its colonies very late. German East Africa became a German colony mainly thanks to Carl Peters. The colony was formally established in February 1885 when the German emperor Wilhelm I. issued the *Schutzbrief*.

Germany as well as other colonial powers defended its African expansion with the honorable task of spreading civilization. German missionaries were sent to Africa to establish schools and provide education to the natives. Unlike other European states, Germany opposed to the slave trade.

Meanwhile in the colony the German oppression resulted in a strong resistance of the natives. The main reason was the discontent of the natives with high taxes and forced labour on the cotton plantations. The most important uprising was the Maji Maji revolt which took place in the years 1905–1907. After the suppression of the rebellion Germany strengthened its influence in the colony and started an era of business and economic development.

The German colonial empire collapsed during the First World War. The war also took place on the African continent. The territory of Ruanda-Urundi was conquered by the Belgians in 1916, lieutenant colonel Lettow-Vorbeck and his troops fought bravely until November 1918. Germany was defeated and unable to keep its colonies. The German colonies were reallocated between France, Great Britain, Belgium and Portugal.